

Arhitektura je nenehno iskanje

Intervju s Katarino Pirkmajer Dešman

Zasnova in priprava pogovora: skupina Ženske v arhitekturi, ZAPS

© Mateja Jordovič Potočnik

Katarina Pirkmajer Dešman (1957) je leta 1981 diplomirala na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani in nato na IUAV v Benetkah opravila še podiplomski študij. Od leta 1982 je samostojna arhitektka v Ljubljani, je članica Društva arhitektov Ljubljana in ustanovitvena članica galerije DESSA. Z Miho Dešmanom je vodila arhitekturni atelje Dešman (1983–2003), leta 2004 pa je s kolegi soustanovila arhitekturni biro DANS arhitekti.

Skupaj s sodelavci je leta 1990 za svoje arhitekturno delo prejela priznanje Piranesi, v letih 2004 in 2010 je bila nominirana za Plečnikovo priznanje ter v letih 2008 in 2016 za priznanje Piranesi, leta 2011 je prejela nagrado European Prize for Urban Public Space (joint winner), leta 2013 prvo nacionalno nagrado za najboljšo leseno gradnjo (za inženirski objekt), v letih 2015 in 2017 je bila nominirana za nagrado Mies van de Rohe, leta 2016 je prejela nagrado Architizer A+ Award (jury winner) ter leta 2018 glavno nagrado 21. Salona arhitekture Novi Sad (v kategoriji arhitekture). Redno se udeležuje arhitekturnih natečajev, v vsej poklicni karieri – od leta 1984 do leta 2021 – je skupaj z drugimi avtorji na natečajih prejela 40 nagrad ali priznanj. Njena dela so bila predstavljena na številnih samostojnih in skupinskih razstavah doma in v tujini ter v domačem in tujem strokovnem tisku.

Kakšna je bila vaša poklicna pot?

Že v začetku poklicne kariere sem svoj način delovanja videla v okviru samostojnega ustvarjanja, samostojna ustvarjalca sem še danes.

Ste delali sami ali v skupini?

Delala sem s svojim možem, v skupini treh arhitektk in arhitektov, leta 2004 se nas je pet združilo v avtorsko skupino DANS arhitekti, ki je tudi gospodarska družba. Najraje delam v timu, kar nekaj projektov sem ustvarila v občasnih sestavah s prijatelji arhitekti, večino pa v biroju DANS arhitekti z Miho Dešmanom, Evo Fišer Berlot, Vlatko Ljubanović in v zadnjem času z Majo Cvelbar.

Kakšna je dinamika dela v organizaciji (delitev dela, odgovornosti ...)?

Sodelovanje, spoštovanje, odgovornost, sprejemanje in dajanje so zagotovilo za dobro ekipo, za nastajanje dobrih idej, dobrih rešitev, za dobro organizacijo in kakovostne izdelke. Pravzaprav govorim o timskem delu, ki je po mojem mnenju v našem poklicu neizogibno.

Kakšna je dinamika odnosov v organizaciji, tako v biroju kot z zunanjimi sodelavci, naročniki, izvajalci?

Imamo dobre sodelavce, veliko je komunikacije. Tudi z izvajalci je ključna dobra komunikacija, vedno znova pa jih je treba opozarjati, da je načrt pri izvedbi »zakon«. Sprejememo vsakega naročnika, sprejememo vsak projekt, nekaj pa smo jih tudi že zavrnil, če smrdi po korupciji, če naročniki izsiljujejo s ceno ali drugače, če ne vedo, zakaj potrebujejo arhitekto ... Torej, poleg človeka so v ospredju tudi pokončna drža in morala arhitekta, spoštovanje poklica in stanovska poklicna etika.

Kakšne vrste projektov ustvarjate?

Prav vse. Vsaka naloga je unikatna. V vsako, naj bo to velika, urbanistična naloga ali majhen interier, vložiš vse znanje in angažma. V ospredju je vedno človek, ki bo v tem prostoru bival in ga uporabljal. Prostor mora biti prijeten, skladen, skriva naj kakšen detajl, presenečenje, ki ga opaziš šele z drugim pogledom.

Kako pojmuje ustvarjalnost?

Ustvarjalnost je nenehna sopotnica snovanja, dela. V poklicu ni nikoli dolgčas, nikoli ni škoda časa, vedno je zanimivo in zabavno. Arhitekti uživamo v svojem poklicu, ob delu preživimo zelo veliko časa, radi se neprestano izobražujemo in ostrimo. Arhitektura je nenehno iskanje. Pri snovanju misel vodimo med različnimi merili in okviri, med umestitvijo v prostor in materialom, med konstrukcijo in funkcionalno organizacijo, med izvedbo detajla in arhitekturo prostorov, med tehnično rešitvijo in arhitekturo celote.

Kaj je vaš navdih?

Umetnost, arhitekturna zgodovina, sodobna dela kolegic in kolegov po vsem svetu, predvsem pa spomini na prostore in trenutke, ki jih nosim v sebi.

Kakšna je za vas vloga arhitekture?

Že neštetokrat je bilo povedano, da arhitektura ustvarja okvir življenja, za ljudi in za skupnost. Živimo v stavbah, mestih, krajini, arhitektura to omogoča in plemeniti to življenje.

Kaj vam pomeni arhitektura?

Dobra arhitektura mi pomeni vse.

Kolesarska brv čez Savo, DANS arhitekti, 2013

Počitniška hiša BNKS, DANS arhitekti, 2019

Cerkev sv. Janeza Boska, DANS arhitekti, 2015

»Vsak arhitekt bi se moral arhitekture lotiti s polno odgovornostjo, vsakič znova z iskanjem novega, boljšega, lepšega, inovativnega.«

Kakšen je vaš pogled na družbeno vlogo arhitekture?

Arhitektura lahko, če je dobra, gradi skupnost in spodbuja pozitivne vrednote. V končni posledici vpliva tudi na osebni razvoj vsakega človeka.

Kakšna bo prihodnost arhitekture?

Včasih se vprašam, ali ni arhitektura arhaičen poklic. Je, to je zelo star poklic, a bo vedno obstajal. Arhitektura je sestavni del našega življenja.

Kateri so po vašem mnenju največji izzivi oziroma težave arhitekturnega poklica?

Arhitektura je trdo analitično delo, je inženirska veščina in tudi umetniška veščina. Tega družba in ljudje trenutno ne razumejo. Nekateri pripisujejo arhitekturi le inženirstvo (tisti menijo, da potrebujejo arhitekta le za »nebodigatreba« načrte), in prav sedaj je v parlamentu predlog sprememb gradbenega zakona, ki meni, da lahko tak načrt vodi vsak inženir. Drugi pripisujejo arhitektu vlogo tistega, ki naredi kakšno skico, malo pogleda, kaj se da narediti, določi barve ... Tu pa so še tisti, ki arhitekto potrebujejo, da lahko pridobijo gradbeno dovoljenje, pri čemer je nam arhitektom naloženo, da svoje delo zapišemo v razpredelnice, ki jih zahteva upravni postopek.

Kakšna je vloga žensk v arhitekturi?

Moški obraz, ženski obraz – ni razlike. V vsakem obrazu so edinstvene poteze, misli, značaj, radost in žalost, odtis časa. Samo zunanji znaki, ki so jih na obraz prilepile tradicija, zakoreninjenost, kopica predsodkov, zamagljeno čisto podoba. V arhitekturi ne sprejemam delitve moški/ženska. Sem pa zelo vesela velikega preboja arhitektk v slovenski družbi.

Kakšne so vaše izkušnje pri usklajevanju dela z družino, materinstvom, pri delitvi vlog?

Kot sem že omenila, delo v timu dopušča, da se različni ljudje izrazijo na svoj način, s specifičnim znanjem, pristopom ter (v različnih življenjskih obdobjih) z različnimi načini in intenzivnostjo. Z mojem sva oba arhitekta, oba sva živela tudi vlogo materinstva/očetovstva in vzgoje otrok, posvečala sva se svojim otrokom in poklicu (ne brez pomoči starih staršev). To, da

znaš krmariti med kariero in družino, je ključno za razvoj otrok, neprecenljivi trenutki z majhnimi otroki v loku celotnega življenja hitro minejo.

Kaj vam v poklicu prinaša zadoščenje? Je to plačilo, kakovostna izvedba, so to odnosi, prepoznavnost, nagrade ...?

Vse to; plačilo je vedno premajhno, a najpomembneje je, da uporabniki živijo lepše in srečneje.

Kaj vam pomeni poklic, ki ga opravljate? Ste kdaj razmišljali, da bi ga opustili?

To je najboljši poklic. V njem nikoli ne zmanjka izzivov. Ne, nikoli nisem razmišljala, da bi ga opustila.

Imate nasvet za mlade arhitektke, ki šele vstopajo v svet arhitekturnega poklica?

Ambicioznost in zavedanje lastne družbene vloge in vloge arhitekture kot reguliranega poklica. Vsak arhitekt bi se moral arhitekture lotiti s polno odgovornostjo, vsakič znova z iskanjem novega, boljšega, lepšega, inovativnega. Vse prepogosto se srečujemo s plehkimi izdelki, ki si ne zaslužijo, da jim rečemo arhitektura, čeprav jih je izdelal arhitekt. Kajti površnost, nekultura in oportunističnost v službi lahkotnosti in moči, ki jo ponuja kapital, ljudi hitro povlečejo. To gre kot plaz po celotni družbi in se zajeda v vse njene pore. Pot iz tega bo težka.

Ali obstaja potreba po spodbudah, kot so posebne nagrade za ženske?

Vedno dobrodošlo.

Lahko delite z nami kakšno zanimivo anekdoto, povezano z arhitekturno stroko, iz svojega poklicnega ali zasebnega življenja?

Nekaj dni tega smo štirje sodelavci biroja DANS arhitekti naročnikom predstavljali projekt. Kolega arhitekt nas je komisiji v širšem sestavu predstavil z besedami: »Predstavljam vam profesorja arhitekta Dešmana, njegovo asistentko, njegovo ženo in študentko arhitekture.« V resnici pa smo vsi štirje arhitekti oziroma arhitektk.